

Projekt FOSTERLANG

(Fostering Linguistic Capital:
A Roadmap for Reversing the Diversity Crisis
and Activating Societal Benefits in Europe)

prof. dr hab. Justyna Olko,
dyrektor Centrum Zaangażowanych Badań
nad Ciągłością Kulturową na Wydziale „Artes Liberales”
Uniwersytetu Warszawskiego

- **Jakie są główne założenia projektu?**

FOSTERLANG – “Fostering Linguistic Capital: A Roadmap for Reversing the Diversity Crisis and Activating Societal Benefits in Europe” – to paneuropejski projekt finansowany przez Komisję Europejską w ramach programu Horyzont Europa i koordynowany przez Centrum Zaangażowanych Badań nad Ciągłością Kulturową na Wydziale „Artes Liberales” we współpracy z Multilingualism Research Hub z Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego. Jego celem jest wspieranie języków mniejszości i migrantów w Europie, między innymi przez zmianę dotychczasowego rozumienia kapitału językowego, rozwój praktyk wspierających oddolną wielojęzyczność oraz wzmacnianie roli języków lokalnych w budowaniu dobrostanu ich użytkowników.

Języki mniejszości i migrantów są często niewidoczne w publicznym dyskursie, a ich potencjał ignorowany czy wręcz podważany. Dlatego też badania i działania projektu mają przyczynić się do pozytywnej transformacji sposobów ich ochrony, używania i promowania. W ramach projektu dokonane zostaną niezbędne diagnozy dotyczące aktualnej kondycji języków mniejszościowych w Europie w kontekście globalnego kryzysu różnorodności językowo-kulturowej. We współpracy ze społecznościami wypracujemy konkretne strategie działania i zrealizujemy wraz z nimi szereg aktywności pilotażowych.

Projekt wpisuje się w strategiczne cele Unii Europejskiej oraz programu Horyzont Europa poprzez wspieranie integracji i sprawiedliwości społecznej w kontekście ochrony dziedzictwa językowego i kulturowego.

- **Na czym polega nowatorstwo Państwa projektu?**

W ramach międzynarodowego zespołu, opracowujemy Mapę Drogową Kapitału Językowego, czyli opartą na badaniach naukowych możliwą do wdrożenia konkretną, relacyjną strategię wspierania, rozwoju i wykorzystania **różnorodności językowej w Europie**. Obejmuje ona kilka powiązanych filarów, jak edukację wielojęzyczną z uwzględnieniem wiedzy lokalnej, przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu oraz politykę językową dostosowaną do warunków wielojęzyczności. Szczególną uwagę poświęcamy przededefiniowaniu i wzmacnianiu kapitału językowego mniejszości i migrantów oraz strategiom zrównoważonego ekorozwoju społeczno-kulturowego i ekonomicznego społeczności posługujących się tymi językami. Kluczowe w tym zakresie są dobre praktyki i dotychczasowe doświadczenia organizacji działających w społecznościach mniejszościowych uczestniczących w projekcie, takich jak Basków czy Kaszubów.

We współpracy z partnerami, w szczególności z Max Planck Institute for Psycholinguistics w Holandii oraz Dublin City University w Irlandii, pracujemy nad rozwojem technologii cyfrowych, które pomagają społecznościom w dokumentacji, rewitalizacji oraz przekazie ich języków. Rozwijamy i korzystamy z istniejących dużych modeli językowych, w tym tłumaczeń maszynowych i automatycznego rozpoznawania mowy, nie tylko po to, by dostosować je do potrzeb społeczności posługujących się językami mniejszościowymi, ale również aby były dostępne także tam, gdzie dotąd nie istniały. Poprzez synergię **badawczo-wdrożeniową** odpowiadamy zarówno na priorytety polityki Unii Europejskiej, jak i **globalne wyzwania**.

Wierzymy, że lepsze zrozumienie wartości i potencjału, jaką niosą języki mniejszościowe, przyczyni się do budowy bardziej sprawiedliwego i otwartego społeczeństwa

wielojęzycznej Europy. Chcemy wspierać **międzypokoleniowe przekazywanie języków mniejszościowych**, w tym strategię edukacyjną uwzględniającą codzienne wybory w kwestii języka oraz praktyk językowych w rodzinach. To właśnie one tworzą trwałe fundamenty dla przyszłości różnorodności językowej.

- **Za jakie działania odpowiada/odpowiadają partner PL/Partnerzy PL?**

Uniwersytet Warszawski pełni funkcję **koordynatora projektu** w ramach międzynarodowego konsorcjum składającego się z czternastu instytucji. Wśród partnerów znajdują się: European Language Equality Network (Francja), Instytut Psycholingwistyki Maxa Plancka (Holandia), Linguapax International (Hiszpania), University of the Basque Country (Hiszpania), Dublin City University (Irlandia), University of Oslo (Norwegia), University of the Highlands and Islands (Wielka Brytania), University of Wales Trinity Saint David (Wielka Brytania), University of Teacher Education Carinthia (Austria) oraz cztery polskie instytucje: Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Stowarzyszenie „Wilamowianie”, łemkowskie Stowarzyszenie Ruska Bursa i kaszubska Naja Szkoła.

Uniwersytet Warszawski odpowiada za koordynację naukową, administracyjną, finansową i komunikacyjną projektu, ze szczególnym uwzględnieniem monitorowania postępów prac oraz realizacji kamieni milowych zaplanowanych w harmonogramie projektu.

- **Co Państwa zdaniem mogło przeważyć o sukcesie Państwa wniosku projektowego?**

W naszej opinii czynnikiem, który mógł zadecydować o sukcesie naszego wniosku projektowego, było z jednej strony rzetelne odniesienie się do stanu badań i krytyczne podejście do tradycyjnej teorii kapitału językowego, a z drugiej bezpośredni udział licznych społeczności mniejszościowych i ich organizacji. Po trzecie, FOSTERLANG to projekt szczegółowo dopracowany, zarówno pod względem merytorycznym, jak i organizacyjnym.

Ważnym atutem projektu jest jego otwartość na różnorodne środowiska i grupy potencjalnych odbiorców i beneficjentów. Uważamy, że społeczny wpływ tego projektu (impact) będzie nie do przecenienia.

- **Czy tzw. przeciętny obywatel UE może odczuć wpływ projektu dla siebie?**

Jak najbardziej. Projekt FOSTERLANG jest skierowany nie tylko do osób posługujących się językami mniejszościowymi, ale również do tych, którzy na co dzień mówią językiem większościowym (w tym przedstawiciele sektora prywatnego i korporacji) — czyli do nas wszystkich. Aby społeczności językowe posługujące się językami mniejszościowymi i migranckimi mogły naprawdę funkcjonować na równych zasadach, kluczowe jest pozytywne nastawienie i świadome wsparcie większości społeczeństwa.

Zarazem chcemy pokazać, jakie korzyści ze wspierania oddolnej wielojęzyczności oraz sprawczości i dobrostanu społeczności mniejszościowych płyną dla szerszego społeczeństwa. Dlatego jednym z głównych celów projektu jest budowanie świadomości społecznej w przestrzeni publicznej i życiu codziennym oraz przekaz, że języki mniejszościowe to wspólna wartość — nie tylko dla mniejszości.

- **Co już wydarzyło się w projekcie i czego można się spodziewać w najbliższym czasie?**

W dniach 25–27 września w Muzeum Kultury Wilamowskiej w Wilamowicach odbyło się wydarzenie inaugurujące nasz projekt. Nieprzypadkowo inauguracja odbyła się w Wilamowicach – społeczności, w której używany i rewitalizowany jest język wymysiöeryś. Od niemal dwóch dekad Wilamowice są miejscem odrodzenia językowego i odbudowy lokalnej tożsamości, a także ważnym ośrodkiem współpracy aktywistów językowych i badaczy z całego świata. We wrześniu Sejm i Senat RP przyjęły nowelizację ustawy uznającej wymysiöeryś za język regionalny, jednak w dniu 15.10.2025 prezydent ją zawetował.

Podczas wydarzenia otwarte w 2024 roku Muzeum Kultury Wilamowskiej stało się europejskim centrum różnorodności językowej. W programie znalazły się panele dyskusyjne, warsztaty edukacyjne, debaty i wykłady, w których udział wzięli przedstawiciele społeczności posługujących się m.in. językiem szkockim, irlandzkim, walijskim, katalońskim, baskijskim, kaszubskim, łemkowskim oraz wymysiöeryś. Ważnym punktem programu były również obchody Europejskiego Dnia Języków 26 września, przygotowane we współpracy ze społecznością Wilamowic. Wydarzenie uświetnił występ Zespołu “Wilamowianie” oraz przedstawienie Grupy Rewiteatralizacyjnej “Ufa fisa”. Kolejne wydarzenia projektu, w tym m.in. warsztaty i szkolenia, Language Diversity Forum i Multilingual Policy Forum odbędą się w Katalonii, Kraju Basków, Walii, Karyntii i na Uniwersytecie Adama Mickiewicza w Poznaniu.

- **W czym może być przydatna pozyskana podczas realizacji projektu wiedza?**

Jesteśmy przekonane, że wiedza oraz praktyczne rozwiązania wypracowane w projekcie FOSTERLANG pomogą budować trwałe formy współpracy między środowiskiem naukowym a społecznościami posługującymi się językami mniejszościowymi. Ponadto będą mieć swój wkład w budowę społeczeństwa opartego na wiedzy oraz tworzeniu polityki językowej, społecznej i edukacyjnej, która opiera się na aktualnym stanie badań i potrafi nie tylko reagować na skutki dotyczących nad kryzysów, ale także im skutecznie przeciwdziałać. Projekt pozwoli m.in. na rozwój i ocenę skutecznych, lokalnie zakorzenionych programów edukacyjnych, które posłużą jako podstawa do formułowania rekomendacji dotyczących polityki wielojęzykowej, w tym wykorzystania innowacyjnych technologii.

Zebrana wiedza umożliwi zarazem stworzenie ogólnodostępnej interaktywnej platformy informacyjnej z aktualnymi danymi o językach mniejszościowych w Europie. Wesprze również działania na rzecz zwiększenia świadomości społecznej i zrozumienia emocjonalnych, społecznych i ekonomicznych kosztów utraty dziedzictwa językowego. Realizacja projektu przyczyni się również do większego zaangażowania w działania na rzecz oddolnego kapitału językowego młodych pokoleń w społecznościach biorących w nim udział, a zarazem do przeciwdziałania wykluczeniu najstarszych generacji, które są kluczowe dla przekazu wiedzy oraz języków.

Nie mniej istotne znaczenie ma wspieranie i promowanie networkingu między członkami różnych grup mniejszościowych i migranckich, jak również między członkami tych wspólnot i środowiskami naukowymi. Buduje to bardzo potrzebną solidarność na rzecz wspierania różnorodności i praw językowych. Wreszcie, praktyczne efekty projektu, takie jak konkretne strategie edukacyjne czy narzędzia do automatycznego rozpoznawania mowy i tłumaczenia maszynowego, będą dostępne dla przedstawicieli mniejszości językowych, badaczy, aktywistów i ekspertów od technologii językowych.